

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 11ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1976

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Ἡ πορεία πρὸς τὴν Ἐπιστήμη, ὑπὸ Νικ. Κ. Λούρου*.

Τὸ ἔργο, πὸν ὅσοι θέλουν νὰ γίνουν ἐπιστήμονες, συνδυάζουν μὲ τὸν προορισμὸ τους, εἶναι ἔργο ἐξαιρετικὰ δύσκολο καὶ λεπτό. Συνεπάγεται μεγάλες, ἀπέναντι στὸ διπλάνο τους, στὸ ἔθνος, στὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ καὶ στὸ μικρὸ ἑαυτὸ τους, εὐθύνες καὶ ὑποχρεώσεις. Ἐν ἀνάλογη σημασία πρέπει ν' ἀποδοθεῖ σὲ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, πὸν ἐξυπηρετοῦν τὶς κοινωνικὲς ἀνάγκες, ἢ ἀποστολὴ τοῦ ἐπιστήμονα εἶναι, ἐν τούτοις, ἐκείνη, πὸν εὐθύνεται εἰδικότερα γιὰ τὴν ζωὴ, τὴν εὐημερία καὶ τὴν ἐκπολιτιστικὴ ἐξέλιξη τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰ θέματα δηλαδὴ ὀλοζώντανα καὶ βασικά, πὸν ἐνδιαφέρουν ὀλόκληρη τὴν κοινωνία, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄνθρωπο χωριστὰ καὶ πὸν γι' αὐτὸ δικαιολογοῦν ἀπόλυτα τὸν σεβασμὸ, πὸν τρέφει ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὴν βασικὴ αὐτὴ ἀφετηρία, τὴν ἐπιστήμη.

Ἐν εἶναι ὅμως ὀλοφάνερη ἡ σημασία τῆς ἐπιστήμης, δὲν πρέπει νὰ εἶναι λιγότερο συνειδητοὶ καὶ οἱ κίνδυνοι πὸν ἀπειλοῦν τὴν οὐσία καὶ τὸν σκοπὸ τῆς ἐπιστήμης, τὴν ὥρα πὸν διοχετεύεται ἀπὸ τὶς πηγές της πρὸς τὸν καθημερινὸ βίον. Οἱ κίνδυνοι αὐτοὶ ὀφείλονται πρῶτα - πρῶτα στὴν ἀδυναμία αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, πὸν συχνὰ παραγνωρίζει ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀτομικὴ ἀνικανότητα, τὴν σημασία τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐρευνητικοῦ πορίσματος ἢ καὶ κάποτε τὸ διαστρεβλώνει ἢ τὸ καταστρέφει. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἀντιμετωπίζεται δηλ. μὲ τὴν σχετικότητα τῆς ἀνθρώπινης κρίσεως καὶ ἔτσι κινδυνεύει νὰ χαθεῖ τὸ πόρισμά της, προτοῦ φθάσει στὴν τελειότητα τῆς ἀλήθειας, πὸν μονάχη της τότε, αὐτόματα, ἐπιβάλλεται. Πόσο σωστὰ ὁ Schopenhauer χαρακτηρίζει τὴν συντομία τῆς δόξας τῆς ἀλήθειας, πὸν προτοῦ ἐπιβληθεῖ, κακοποιεῖται, χλευά-

* NIC. C. LOUROS, *La voie vers la science.*

ζεται και ίσως απορρίπτεται, ενώ, ύστερα από την επιβολή και την επικράτησή της, κανένας πιά δεν την προσέχει μιᾶς και εγκαταστάθηκε, σὰν αξιωματικό κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου.

II

Ἄλλὰ ὁ κίνδυνος τῆς φθορᾶς τῆς ἐπιστήμης δὲν παρουσιάζεται, μονάχα στὸ διάστημα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας, ἀλλὰ καὶ στὸ διάστημα τῆς μεταδόσεως τῶν γνωστῶν πιά πορισμάτων της στοὺς μαθητευόμενους ἐκπροσώπους της. Ἡ διδασκαλία τῆς ἐπιστήμης προϋποθέτει, ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρά, διδακτικὰ μέσα καὶ δασκάλους ποὺ ἀποτελοῦν τὰ ὄργανα τῆς μεταδόσεως καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, μαθητές, ὑποψήφιους δηλαδὴ ἐπιστήμονες, ποὺ νὰ συγκεντρῶνουν κατάλληλα προσόντα, ὥστε νὰ ἀποδέχονται τὴν γνώση καὶ νὰ τὴν ἀφομοιώνουν. Τὰ διδακτικὰ μέσα πρέπει νὰ εἶναι, βέβαια, ἀφθονα, συγχρονισμένα σὲ ποιότητα καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ θέμα τῆς διδασκαλίας καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν σπουδαστῶν. Ὅπου λείπουν τὰ διδακτικὰ μέσα, ἢ συμβιβάζονται μὲ τὴν ὕλικὴ ἀνεπάρκεια, ἢ μετάδοση τῆς ἐπιστήμης χωλαίνει καὶ ἡ πολὺπλευρῆ ζημιὰ εἶναι ὀλοφάνερη. Ὁ φοιτητικὸς συνωστισμὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ καταστρέφει τὴν ἀπαραίτητὴ ἀτομικὴ ἐπαφὴ καὶ τὸν διάλογο τῶν διδασκόντων καὶ διδασκομένων καὶ τοῦτο δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη γιὰ τὴν ἀποσυμφόρηση καὶ τὴν ἴδρυσή νέων Ἀνωτάτων Σχολῶν. Ἄλλὰ καὶ ἡ δημιουργία τῶν δασκάλων, ποὺ κάποτε ἦσαν καὶ αὐτοὶ μαθητές, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ διδακτικὰ μέσα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τῆς ἐπιδόσεως τῶν μελλοντικῶν δασκάλων, ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀξία τους. Ἀνάξιοι δάσκαλοι γίνονται κιβδηλοποιοὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ διαστρεβλώνουν τὴν ἐπιδίωξή της.

Ὅσο γιὰ τοὺς δέκτες τῆς ἐπιστημονικῆς διδασκαλίας, τοὺς ὑποψήφιους ἐπιστήμονες, αὐτοὶ πρέπει νὰ παρουσιάζουν τὴν κατάλληλὴ «πρώτῃ ὕλη», ποὺ θὰ μπορέσει νὰ διαμορφωθεῖ μὲ τὴν διδασκαλία σὲ πραγματικὸ ἐπιστημονικὸ φορτὰ καὶ ἐκπρόσωπο. Ἡ παραδοσιακὴ μεθοδολογία τοῦ σχολείου ἐξακολουθεῖ δυστυχῶς νὰ γεμίζει τὴν μνήμη μὲ γνώσεις, χωρὶς προτύτερα νὰ δημιουργεῖται στὸ παιδί ἡ δυνατότητα τῆς ἐπιγνώσεως τῆς σημασίας τῆς γνώσεως καὶ σὲ τί πρόκειται νὰ τοῦ χρησιμεύσει.

Ἀποτελεῖ μεγάλη πλάνη ἡ ἀδιάκριτὴ συρροὴ τῶν νέων πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευση, δίχως προηγούμενη διαπίστωση κάποιας πιθανότητας ἐπιτυχίας στὴν μελλοντικὴ ἀπόδοσή. Ἡ πιθανότητα αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ποιότητα τοῦ ὑποψήφιου, ποὺ δίχως νὰ ὑποβιβάζεται καὶ νὰ προσβάλλεται μὲ τοῦτο ἡ κοινωνικὴ ἀξία μιᾶς διαφορετικῆς χρησιμότητάς του, δὲν εἶναι πάντα

πρόσφορη στην επίδραση, την έσωτερική έπεξεργασία, την άφομοίωση και την αξιοποίηση τής διδασκόμενης επιστημονικῆς ύλης. Για τούτο, δέν άρκει όποιος πορεύεται πρὸς τὴν έπιστήμη και έπιζητεῖ νά τὴν μεταφέρει γνήσια και καθαρή πρὸς τὴν κοινωνία, νά έχει μόνο ύποστει με έπιτυχία τὴν πνευματικὴ δοκιμασία πὸν παρέχεται με τὴν μέση εκπαίδευση στὸ γυμνάσιο. Χρειάζεται παραπάνω. Χρειάζεται δηλ. νά έχει τεθει με κάποια προσέγγιση πρὸς τὴν πραγματικότητα ἢ διάγνωση ὅτι ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ τὰ δεκτικὰ του κύτταρα ἀποτελοῦν πραγματικά τὸ κατάλληλο ὑπόστρωμα, πὸν προϋποθέτει ἢ επιστημονικὴ διδακτικὴ επίδραση και ἢ επίγνωση τῆς σημασίας της και, ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ ὅτι ὑπάρχει ἢ ιδιοσυγκρασία πὸν θὰ δεχθεῖ τοὺς σκληροὺς ὄρους, ἀντιλήψεως, ἐπιμέλειας, τεχνικῆς ικανότητας, ἐπιμονῆς και ὑπομονῆς, ιδιοσυγκρασία, ἀπαραίτητη γιὰ τὴν επιστημονικὴ καλλιέργεια. Ἡ διάγνωση τούτη ἀπορρέει βέβαια και ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ ἔφεση, τὴν επίδοση και τὴν κλίση στὸ διάστημα τῆς γυμνασιακῆς σπουδῆς. Κάποτε ὅμως, μιὰ ἀδύναμη αὐτεπίγνωση ὀδηγεῖ σὲ παρεξήγηση, ὅταν ἢ φιλοδοξία, ὅσο ἀγνή και ἄν εἶναι, δέν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὶς ἀτομικὲς δυνατότητες. Γι' αὐτό, ὅσο κι' ἄν ἢ διάγνωση τῆς καταλληλότητας γιὰ τὴν επιστημονικὴ σταδιοδρομία στηρίζεται ἀπάνω στὴν αὐτόματη διάθεση τοῦ ὑποψήφιου, ἐν τούτοις, πρέπει νά ἐξαρτᾶται και ἀπὸ τὴν ψυχολογημένη παρατηρητικότητα τοῦ μορφωμένου και ἔμπειρου δασκάλου, πὸν κατορθώνει νά ξεχωρίζει τοὺς εὐσεβεῖς πόθους ἀπὸ τὶς πραγματικὲς ικανότητες. Δίπλα στὴν κρίση τοῦ δασκάλου, τοποθετεῖται και τῶν γονέων ἢ παρακολούθηση, πὸν με λαχτᾶρα προσπαθοῦν ν' ἀνακαλύψουν στοῦ μικροῦ παιδιοῦ τους τὰ παιχνίδια και τοὺς συλλογισμοὺς, τὴν μελλοντικὴ του επίδοση. Δυστυχῶς ὅμως, τῶν γονέων ἢ καρδιὰ δέν διαθέτει πάντα ἀρκετὴ ἀντικειμενικότητα. Ὁ συναισθηματισμὸς και ἢ ἀγάπη θολώνουν τὴν ἀμερόληπτη κρίση και ὀδηγοῦν συχνὰ σὲ ἀνεδαφικὲς φιλοδοξίες, χειρότερες πολλὲς φορὲς ἀπὸ τοῦ παιδιοῦ τὸν ἀπατηλὸ αὐθόρμητο πόθο. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ ταπεινοῦ πατέρα νά ἐξυψώσει τῶν παιδιῶν του τὴν κοινωνικὴ ὑπόσταση, τὸν ὀδηγεῖ στὴν παρόρμησή του πρὸς τὴν επιστημονικὴ σπουδὴ, ἀκόμα και ὅταν τὸ παιδί του δέν παρουσιάζει κατάλληλα πνευματικὰ και ιδιοσυγκρασιακὰ ἐφόδια. Ἀκόμη και ὁ ἐπιστήμονας ἐξάλλου πατέρας, τυφλωμένος ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ του ἴσως ἐπιτυχία, δραματίζεται τὴν συνέχεια τοῦ ὀνόματός του ἀπὸ τὰ κάποτε ἀκατάλληλα παιδιά του. Ἐτσι, ἢ καλὴ διάθεση τῶν γονέων τυγχάνει νά ὀδηγεῖ σὲ πλάνες κατευθύνσεις, πὸν πληρώνονται ἀργότερα ἀκριβὰ ἀπὸ τὰ παιδιά τους και τὰ θύματά τους. Ἀποτελεῖ πολὺτιμη πατρικὴ ἀρετὴ ἢ ἀντικειμενικὴ κρίση τῆς ἐπιδόσεως τῶν παιδιῶν και ἀκόμα μεγαλύτερη ἢ καθοδήγηση πρὸς τὴν σωστὴ κοινωνικὴ χρησιμοποίησή τους. Διὰ τῆς βίας δέν δημιουργοῦνται ἐπιστήμονες, ἄνθρωποι πὸν ἐν

τούτοις μπορούν να αποδώσουν σε άλλα, και όχι εϋκαταφρόνητα επαγγέλματα, χρήσιμους πολίτες. Και τὸ πιὸ ταπεινὸ ἐπάγγελμα διαθέτει πάντα τὴν προοπτικὴ τῆς προόδου καὶ τῆς ἐξυψώσεως καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ ἡ πατρικὴ φιλοδοξία, στὸ πῶς δηλαδή, ἀφοῦ διαγνωσθεῖ ἀντικειμενικὰ ἡ σωστὴ ἐπίδοση τῶν παιδιῶν, νὰ βοηθηθοῦν πρὸς τὴν ἀνάλογη μὲ τις δυνατότητές τους πρόοδο καὶ προκοπή.

III

Ἄλλὰ καὶ μιὰ ἄλλη πλευρὰ τοῦ μελλοντικοῦ ἐπιστήμονα δὲν πρέπει νὰ παραμελεῖται. Ἡ εἰδικὴ διαφοροποίηση ποὺ μὲ τὴν αὔξησιν τῆς ἐπιστημονικῆς ὕλης ἔχει ἐπιβληθεῖ καὶ ἔχει δημιουργήσει τὶς διάφορες ἐπιστημονικὲς εἰδικότητες, ὀδηγεῖ δυστυχῶς σὲ μονόπλευρες πνευματικὲς καλλιέργειες. Χάνεται ἔτσι ἡ ἀπαιτούμενη ἐγκυκλοπαιδικότητα τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ στενεύει ὁ ὁρίζωντάς του. Δὲν ὑπάρχει ἐν τούτοις ἀμφιβολία πὸς ἡ εἰδικότητα, δημιουργώντας πεῖρα καὶ τεχνικὴ ἐπιδεξιότητα, ἀποτελεῖ χρησιμότερο στοιχεῖο στὴν καλύτερη ἀπόδοση. Ἄρκει ὅμως οἱ πνευματικὲς δυνατότητες νὰ μὴν μαραίνονται ἀπὸ τὴν ἀνία τῆς συνήθειας καὶ νὰ μὴν ἀχρηστεύεται ἔτσι ἡ κοινωνικὴ ἀξία τῆς ἀνθρώπινης πολὺπλευρης πνευματικῆς κατευθύνσεως. Γιὰ τοῦτο χρειάζεται δίπλα στὴν ἐπιστημονικὴ εἰδικότητα νὰ καλλιεργεῖται καὶ ἡ ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωση ποὺ ξανασυνδέει τὸν τεχνίτη μὲ τὸν γύρω του κόσμον, καὶ τὸν βοηθεῖ μάλιστα νὰ συνειδητοποιεῖ τὴν σημασίαν τοῦ εἰδικοῦ ἔργου του. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀνακούφιση καὶ τὴν παρόρμησιν ποὺ αἰσθάνεται τότε ὁ εἰδικός, ἀποβαίνει μὲ τὴν ἀναπτυγμένη διανοητικότητά του πολὺτιμος συντελεστής στὴν καλύτερη διαμόρφωση καὶ ἐξυπηρέτηση τῶν γενικότερων κοινωνικῶν ζητημάτων. Δὲν ἐπιτρέπεται, δηλαδή, ὁ ἐπιστήμονας νὰ μὴν μπορεῖ νὰ νοιώσει καὶ νὰ κρίνει τὰ ἔξω ἀπὸ τὸν κλάδον τοῦ κοινωνικὰ ζητήματα καὶ νὰ καταντᾷ μιὰ στενοκέφαλη ἐπαγγελματικὴ μηχανή. Ἡ γνώση εἶναι μονόπλευρη ἄρετή, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας της. Ἡ ἐγκυκλοπαιδεῖα περιλαμβάνει βέβαια καὶ τὶς ξένες γλώσσας, τοὺς ἀπαραίτητους αὐτοὺς συνδέσμονας τῆς μονάδας μὲ τὴν ὑφήλιον. Ἡ γλωσσομάθεια καὶ ἡ ὕλικὴ διευκόλυνσις τῆς συγκοινωνίας εἶναι τὰ μέσα ποὺ ἐνώνουν τὶς διάσπαρτες τοπικιστικὲς μορφὰς τῶν ἐπιστημῶν σὲ μιὰ κοινὴ συνεργασία τόσο ἀπαραίτητα στὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς κατανοήσεως, τῆς πείρας καὶ τῆς ἀποδόσεως.

Ἡ συμβατικὴ ἐπικοινωνία τῶν ξένων ἐπιστημόνων μὲ τὸν γραπτὸ μονάχα λόγον, δίχως προσωπικὴ γνωριμία καὶ συνεννόησιν, δίχως ἐπιτόπια παρακολούθησις βασικῶν κάποτε λεπτομερειῶν, δίχως ἐξαφάνισιν κάθε παρεξηγήσεως, δίχως

διάλογο, διαμορφώνει μονόπλευρες και κάποτε φλύαρες επαναλήψεις και σφαλερές απάνω στο ίδιο θέμα κατευθύνσεις και στερεϊ τους λαούς από τὰ ἀγαθὰ μιᾶς ἀληθινῆς και πλατύτερης ἐπιστημονικῆς ἀποδόσεως.

Χρειάζεται ὅμως νὰ σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς στὴν νεανικὴ ἡλικία δὲν ἔχει ἀναπτυχθεῖ ἀκόμα ἡ πεῖρα πὸν ὀδηγεῖ στὴν ἀνάγκη τοῦ διαλόγου. Ὁ φοιτητικὸς αὐθορμητισμὸς νομίζει πὼς πάντα ἔχει δίκιο και ἔτσι ἐπιμένει στὸν μονόλογο. Ὁ ὀρθὸς διαλεκτικὸς τρόπος τῆς διδασκαλίας ἔχει διπλὴ ἀποστολή. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ νὰ ἀπαντᾷ στὶς ἀπορίες, νὰ διαλύει τὶς ἀμφιβολίες και νὰ βεβαιώνει τὴν ἀφομοίωση τῆς γνώσεως, και ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ διδάσκει τὴν σημασία τοῦ Δημοκρατικοῦ διαλόγου και τὸν σεβασμὸ τῆς ἀντίθετης γνώμης.

Ὅσοι λοιπὸν πορεύονται πρὸς τὴν ἐπιστήμη, δίχως τὰ παραπάνω προσόντα και τὶς προϋποθέσεις, ἀποτελοῦν στὸ μέλλον, μιὰ ἀπὸ τὶς κατηγορίες τῶν ἀποτυχημένων ἐπαγγελματικῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐπιστήμης. Εἶναι θύματα τοῦ σφαλεροῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, πὸν ὀφείλεται στὴν ἔλλειψη κοινωνικῆς ὀργανώσεως και οἰκογενειακοῦ ὀρθολογισμοῦ και πὸν δὲν κατορθώνει νὰ τοποθετεῖ «The right man in the right place». (Σημ. Συντ.: «Τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο στὴν κατάλληλη θέση»). Αὐτοὶ ὥστόσο οἱ ἐπιστήμονες ἐπαγγελματίες εἶναι στὴν πραγματικότητα, οἱ λιγώτερο βλαβεροί, ἐπειδὴ ἡ ἄδολη ἀνεπάρκειά τους συνήθως πρῶμα ἀνακαλύπτεται, προτοῦ δηλαδὴ πέσει θῦμα ἡ ἐπιστήμη και ὁ ἄνθρωπος αὐτῶν τῶν θυμάτων τῆς κοινωνικῆς μας ὀργανωτικῆς ἀνεπάρκειας. Ἡ κοινωνία βέβαια τοὺς ἀποφεύγει. Τὸ κακὸ ὅμως εἶναι γι' αὐτούς, ὅτι εἶναι τότε πιά πολὺ ἀργά, γιὰ ν' ἀλλάξουν ἀποστολή.

V

Μιὰ ἄλλη ὅμως κατηγορία, πολὺ πιὸ ἐπικίνδυνη, βλαστάνει μέσα ἀπὸ τοὺς νέους, πὸν πορεύονται πρὸς τὴν ἐπιστήμη, μὲ νοοτροπία καθαρὰ ἐπαγγελματικὴ, ὕλιστικὴ και κερδοσκοπικὴ. Τὸ πνεῦμα τους δὲν προσπαθεῖ νὰ ἐμβαθύνει στὴν σημασία, στὸ ἐνδιαφέρον και τὴν πνευματικὴ ὁμορφιὰ τῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων και ἔτσι ἡ σπουδὴ γίνεται ἓνα ἀπλὸ βιομηχανικὸ μέσο, μὲ σκοπὸ τὴν ρηχὴ και κούφια ἐξαργύρωση τῆς. Χάνεται τότε τὸ πλάτος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀρίζοντα, ὥστε ἡ ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ ν' ἀποδώσει τὶς ἀνθρωποσωτήριες προθέσεις τῆς. Τὸ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιστημονικῆς σταδιοδρομίας πρέπει νὰ συνοδεύεται, ἐν τούτοις, ἀπὸ ὕλικές ἀπολαυές, τοῦτο ὀφείλεται στὴν ἀνάγκη τῆς ἐξασφαλίσεως στὸν ἐπιστήμονα μιᾶς ζωῆς ἀνετης και ἀπερίσπαστης ἀπὸ ὕλικές φροντίδες, ὥστε νὰ μπορεῖ ν' ἀφοσιώνεται στὴν ἀποστολικὴ μορφὴ τῆς σωστῆς ἐπιστημονικῆς κατευθύνσεως. Ἡ ἐμπορικὴ ἀντίθετα ἐκμετάλλευση τῆς ἐπιστήμης

καί ἡ κερδοσκοπία ἀποτελοῦν τὰ χειρότερα δηλητήρια τῆς ἐπιστημονικῆς συνειδήσεως, πού συχνά προσλαμβάνουν τὴν μορφή μιᾶς πραγματικῆς πονηρίας. Δίχως καμιά ἐπίγνωση τῆς σοβαρότητας τῆς ἀποστολῆς τους, προσπαθοῦν ἄνθρωποι τέτοιας νοοτροπίας, ἀπὸ τὰ πρῶτα τους κίβλας βήματα, μὲ τὸ θάρρος πού ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιπολαιότητα, νὰ ὑποκλέψουν τίτλους καὶ ἀξιώματα, μὲ τὴν μοναδική πρόθεση νὰ τοὺς χρησιμοποιήσουν γιὰ νὰ πορισθοῦν ὑλικὴ ἀτομικὴ ὠφέλεια καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν μιὰ ψεύτικη καὶ ταπεινὴ φιλοδοξία. Οἱ ἀσυνείδητοι τοῦτοι ἐκμεταλλευτὲς τῆς ἐπιστήμης γίνονται οἱ διαφθορεῖς τῆς, ζημιώνοντας σημαντικὰ, ὄχι μονάχα τὴν ἐπιστημονικὴ ἀγνότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκπλήρωση κυρίως τοῦ σκοποῦ τῆς, τὴν εὐημερία δηλαδὴ τῶν ἀνθρώπων, πού γίνονται ἔτσι θύματα τῆς ἀγυρτείας. Ἡ εὐπιστία τῆς κοινωνίας εἶναι τόση, ὥστε καὶ σήμερα ἀκόμη, ὕστερ' ἀπὸ τόση γνώση καὶ πείρα, ἡ μαγγανεία νὰ βρίσκει ἄκριτους θαυμαστές. Καὶ μ' ὄλο πού ἀργὰ ἢ γρήγορα ἀνακαλύπτεται ἡ ἀλήθεια, ἐν τούτοις, ὁ ἀγύρτης κατορθώνει στὸ ἀναμεταξὺ καὶ γιὰ κάμποσο διάστημα, νὰ ἐπικρατεῖ σὲ βάρος τῆς κοινωνίας, πρᾶγμα, πού δὲν ζημιώνει μονάχα τὰ ἄμεσα θύματά του, ἀλλὰ καὶ ἐκθέτει καὶ δυσφημεῖ τὴν ἐπιστήμη καὶ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς, ἀπέναντι στὴν κοινὴ γνώμη, σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε νὰ προκύπτει σύγχυση στὴν κρίση γιὰ τὴν ἀξία ὄλων τῶν ἐπιστημόνων, ὄχι μονάχα σὲ βάρος τους καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ κυρίως σὲ βάρος τοῦ κοινοῦ.

VI

Μιὰ ἄλλη κατηγορία ἐπαγγελματίες ἐπιστήμονες ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἱκανοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους, πού ξεκινοῦν μὲ κάθε πνευματικὸ, τεχνικὸ καὶ ἠθικὸ ἐφόδιο γιὰ μιὰν εὐσυνείδητη καὶ ἱκανοποιητικὴ ἐπαγγελματικὴ ἀπόδοση καὶ πού θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς μ' αὐτοὺς ἡ ἐπιστήμη ἀποκτᾷ τοὺς πιὸ κατάλληλους γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολικοῦς φορεῖς. Δυστυχῶς ὅμως, καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἓνα μεγάλο μέρος ὑποκύπτει στῶν συνθηκῶν τοῦ βίου τὴν φθορά. Ὁ Ἡρόδοτος βάζει στὸ στόμα τοῦ Ξέρξη τὴν ἀκόλουθη σπουδαία φράση: «μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι». Ἡ ἀριότητα πού τοὺς χαρακτηρίζει, ὅταν ἀρχίζουν τὴν ἐξάσκηση, πολιορκεῖται εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τὴν διαφθορὰ τοῦ ὕλισμοῦ, πού τοὺς παραμονεύει. Τὴν ἀρχικὴ μορφή τῆς μολύνσεως παριστάνει ἡ βιοπάλη γιὰ τὸν ἐπιούσιο. Ἡ ἀγνή ἐπιστημονικὴ συνείδηση ἀναγκάζεται νὰ πουληθεῖ, γιὰ νὰ συντηρήσει τὸ πειναλέο σαρκίο. Αὐτοὶ διαφέρουν βέβαια ἀπὸ τοὺς πονηροὺς πού ἀνέφερα παραπάνω. Μονάχα ὅταν οἱ ἀστικὲς κοινωνίες κατορθώσουν νὰ μοιράσουν τοὺς ἐπαγγελματίες ἐκπροσώπους σύμφωνα μὲ τὴν ζήτησή τους, καὶ τοὺς ἐξασφαλίσουν μιὰ ἄνετη καὶ ἀπερίσπαστη ἀπὸ

ύλικές ανάγκες ζωῆς, ὅταν δηλαδή τὸ ἐπιστημονικὸ ἐπάγγελμα γίνῃ πραγματικὸ λειτούργημα, μονάχα τότε, δὲν θὰ παρουσιάζεται πιά τὸ λυπηρὸ φαινόμενον τοῦ πνευματικοῦ προλεταριάτου, πὸν ψωμοζητώντας, ἐξευτελίζει τὴν πνευματικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου. Στὸ ἀναμεταξὺ ὅμως, ἡ ὕλικὴ ἀνεπάρκεια ἀποβαίνει ὁ ἀπαίσιος συνοδοιπὸρος τοῦ ἐπαγγελματία ἐπιστήμονα, πὸν ἀκολουθώντας ἀναγκαστικὰ πατημένα βήματα καὶ τὶς καταχθόνιες ἐφευρέσεις τῆς ὕλικῆς ἀνάγκης, ξεπέφτει σὲ κάθε εἶδος συμβιβαστικῆς ἀθλιότητος, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν ἐξευτελισμὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπιστικῆς ἀποστολῆς τῆς.

VII

Καὶ ἔτσι, δὲν περισσεύει τώρα πιά, παρὰ ἡ τελευταία, νομίζω, δυστυχῶς ἢ πὸ σπάνια κατηγορία ἐπιστημόνων, πὸν λιγοστοί, ἱκανοὶ καὶ ἀμόλυντοι, κρατοῦν στοὺς ὤμους τοὺς ὄλη, μπροστὰ στὴν Ἱστορία, τὴν εὐθύνη τῆς συντηρήσεως, τῆς ἀποδόσεως καὶ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης. Ἐκεῖνοι δηλαδή πὸν κατορθώνουν μὲ τὴν σταθερότητα τῶν γνώσεών τους, τὴν τέχνη καὶ τὸν χαρακτῆρα τους ν' ἀνταποκρίνονται ἀπόλυτα, καὶ μὲ τὸ μέτωπο ψηλά, στὴν ἀποστολὴ τους. Δυστυχῶς ὅμως, αὐτοὶ φοροῦν συνήθως καὶ τὸν ἀκανθῆνιο στέφανο τοῦ μάρτυρα, γιὰτὶ ἀπάνω τους ξεσποῦν οἱ ἁμαρτίες τῶν κακῶν συναδέλφων τους. Ἡ κοινωνία, πὸν ζημιώνεται ἀπὸ τὴν ἀνεπάρκεια τῶν ἄλλων δυσπιστεῖ τώρα καὶ παραπαίει καὶ παρεμβάλλει ἔτσι σοβαρὰ ἐμπόδια στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης. Καταδικάζοντας τὰ ἀθέμιτα μέσα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ τῆς κερδοσκοπίας, καθὼς καὶ κάθε διαφήμιση καὶ πονηριά, ὁ εὐσυνείδητος ἐπιστήμονας, μὲ στήριγμα μονάχα τὴν ἀγνότητα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐπιστημονικῶν πορισμάτων, ἔχει ν' ἀντιμετωπίσει ὅλες τὶς δυσκολίες, πὸν παρεμβάλλονται στὸ ἔργο του ἀπὸ τὸν ἐπαγγελματικὸ ἀνταγωνισμό, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς παρουσιαζόμενους, ἀπὸ τὶς περιστάσεις τοῦ βίου, κινδύνους. Καὶ ἂν στὸ τέλος κατορθώνει νὰ ὑπερνικᾷ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐναντιότητες, ἂν στὸ τέλος ἐπικρατεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, τοῦτο ὀφείλεται βέβαια στὶς γνώσεις καὶ τὴν ἱκανότητα, ἀλλ' ὄχι λιγότερο καὶ στὸ ἦθος, πὸν ἀποτελεῖ τὸν κυριότερο προστάτη τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας.

VIII

Αὐτὸ τὸ ἦθος ἐκπορεύεται κατὰ βάθος ἀπὸ ἓνα γονοτυπικὸ προτέρημα ψυχικῆς ιδιότητος καὶ σφρηλατεῖται καὶ διαμορφώνεται φαινοτυπικὰ ἀπὸ τὴν πνευματικότητα. Αὐτὴ εἶναι ἐκείνη πὸν ἀνοίγει τοὺς τίμιους καὶ ἠθικοὺς ὁρίζοντες τῆς ἐπιστημονικῆς ἀποδόσεως, ὥστε ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκδήλωση νὰ στηρίζεται

πάντα σὲ φιλοσοφημένη καὶ ἀγνή φιλοδοξία. Ὁ ἐπαγγελματισμὸς στερεῖται πνευματικότητα, καὶ παράγει κίβδηλο ὕλισμό, δίχως βαθύτερη ἱκανοποίηση καὶ χαρά, οὔτε τῆς κοινωνίας, οὔτε καὶ τοῦ ἐπαγγελματία. Ἡ ἐπαγγελματικὴ κατάκτηση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν δίχως τὴν σωστὴ τοποθέτηση καὶ κυκλοφορία τους, πρὸς ὄφελος τῆς ὁλότητας, δημιουργεῖ φιλάργυρο κεφαλαιοκρατισμό, ποὺ ὀδηγεῖ σὲ ἀπάνθρωπες κοινωνικὲς δυσαναλογίες. Ὁ ὑλικὸς πλοῦτος, ἀπαραίτητος συντελεστὴς τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου, μεταβάλλεται σὲ πύρινη σατανικὴ λάβα, ὅταν δὲν κατευθύνεται ἀπὸ βαθύτερα πνευματικὰ ἐλατήρια, ποὺ ἐκδηλώνουν τὴν πραγματικὴ ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Καμιά ἄλλωστε μορφή τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαγγελματοποιήσεως δὲν εἶναι ἄσχετη πρὸς τὸ «κλίμα» τῆς ἠθικῆς, τῆς εἰλικρίνειας καὶ τῆς καλοπιστίας, ποὺ λαχταρᾷ κάθε ἀνθρώπινη συναλλαγή. Ἡ ἐπαφή τῆς ἐπιστήμης μὲ τὸν καθημερινὸ βίον, εὐθύνεται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον παράγοντα γιὰ τὴν στάθμη τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν εἶναι μονάχα ἡ τεχνικὴ καὶ ὑλικὴ ἀπόδοση ποὺ φέρνει τὴν εὐτυχία. Ἀντίθετα μάλιστα, δίχως τὸ φῶς τῆς ἠθικῆς πνευματικότητας, οἱ καρποὶ τῆς ἐπιστήμης μένουν στεῖρα ἀνδρείκελλα, ψαλιδίσματα ἀπάνω σὲ κιτρινωμένα χαρτιά. Ὁ ὑλικὸς πλοῦτος, γέννημα τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου, διοχετεύεται στὰ σκοτεινὰ βάρη ἑνὸς ἀμαρτωλοῦ ἐγωκεντρικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ποὺ κοροϊδευτικὰ μεταμφιέζεται πότε σὲ χρυσοποικιλτους αὐταρχισμοὺς καὶ πότε σὲ ἐγκληματικὲς καὶ αἱματοβαμμένες παραποιήσεις τῆς ἐλευθερίας. Γι' αὐτὰ ὅλα ὅμως εὐθύνεται κυριότατα ὁ ἐπαγγελματίας ἐπιστήμων. Αὐτὸς ἀποτελεῖ μὲ τὴν γνώση του καὶ τὴν ἀνώτερη ἠθικὴ του τὸν μοχλὸ τοῦ καθημερινοῦ βίου, καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὀ ρ υ θ μ ῖ ζ ε ι τ ῆ ν ἀ τ μ ὄ σ φ α ι ρ α τ ῆ ς π ο λ ι τ ε ῖ α ς. Αὐτὸς δημιουργεῖ τὴν αἵρετὴ ποιότητα τῆς νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, αὐτὸς καθορίζει τὴν ἀπόδοση τῆς Διοικήσεως, καὶ αὐτὸς εὐθύνεται ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν διατήρηση τῆς Παγκόσμιας Εἰρήνης. Ἄν ὑπῆρχε πραγματικὴ συνείδηση τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἐπιστημονικῆς νοστοπίας καὶ περισσότερη διεθνῆς ἐπιστημονικὴ συνεργασία, οἱ διαφορὲς τῶν λαῶν, ποὺ ὀδηγοῦν στοὺς πολέμους, θὰ μπορούσαν, ἐξουδετερώνοντας τὴν δύναμη τῶν ἐγωκεντρικῶν ἐπιδιώξεων, νὰ κανονίζονται μὲ περισσότερη κατανόηση καὶ ἀμεροληψία καὶ δίχως τὴν ἀδικαιολόγητη αἱματοχυσία, αὐτὴν τὴν ἀδικαιολόγητὴ ἀντινομία τοῦ κοινῦ ἀνθρώπινου συμφέροντος.

IX

Ἡ ἐπιστήμη μπορεῖ νὰ χωριστεῖ στὴν διδακτικὴ καὶ τὴν ἐρευνητικὴ ἢ ἀναπτυξιακὴ. Τὴν ἀναπτυξιακὴ ἐπιστήμη τὴν ἀναλαμβάνουν οἱ ἐρευνητὲς ποὺ συχνὰ τυχαίνει νὰ εἶναι καὶ δάσκαλοι. Ἄν δὲν εἶναι, ἀποτελοῦν μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς

τεχνολογίας εκείνους πού ασχολοῦνται ἀποκλειστικά μὲ τὴν ἔρευνα. Εἰδικὴ τοποθέτηση ἀπέναντι στὴν ἠθικὴ χαρακτηρίζει τὸν ἐρευνητὴ πού κατευθύνει τὴν ἀναπτυξιακὴ ἐπιστήμη. Ὅχι μόνον ἡ ἀλήθεια τοῦ ἐρευνητικοῦ πορίσματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπιπτώσεις ἐνδεχομένως, ἀπρόβλεπτα δυσμενεῖς ἀπάνω στὸν ἄνθρωπο, βαραίνουν στὴν συνείδησή του. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψη ἢ ἐφεύρεση στιγματίζονται ἀπὸ παρενέργειες πού συχνὰ εἶναι σημαντικότερες ἀπὸ τὸ ἐξυηρητικὸ ἀποτέλεσμα. Γιὰ τοῦτο ὁ ἐρευνητὴς πρέπει νὰ ἐμβαθύνει στὴν σημασία τῶν ἐνδεχόμενων δυσμενῶν ἐπιπτώσεων τῶν πορισμάτων του, πρᾶγμα πού ἀπαιτεῖ φαντασία, προβλεπτικότητα, ἀντικειμενικότητα κρίσεως καὶ ἐξαιρετικὴ εὐσυνειδησία, προσόντα δηλαδὴ πού βαδίζουν βέβαια παράλληλα μὲ ὅσα ἀφοροῦν τοὺς ἐπαγγελματίες καὶ πού στηρίζονται στὸ ἀκαμπτο ἦθος.

X

Ἀπὸ πού ὅμως ἀντλεῖται ἡ δύναμη αὐτὴ τοῦ χαρακτηῖρα, πού ἀγωνίζεται νὰ ὀδηγήσει στὴν ὠφέλιμη γιὰ ὅλους ἀπόδοση; Ἀντλεῖται μονάχα ἀπὸ τὴν ἀπαραιτήτη ἰδεολογικὴ νοοτροπία τοῦ ἀληθινοῦ ἐπιστήμονα, πού ἔχει γιὰ πυρῆνα τὴν πίστη, τὸν οὐσιωδέστερο αὐτὸν παράγοντα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ πού μὲ τὴν διοχέτευσή της στοὺς κλάδους τῆς ἀνόθευτης διάνοιας, μεταβάλλεται στὸν μοχλὸ κάθε κοινωνικῆς ἐκδηλώσεως. Πίστη λοιπὸν χρειάζεται καὶ ὁ ἐπιστήμονας, γιὰ νὰ τὴν μεταβάλλει σὲ γέφυρα ἀπ' ὅπου θὰ βαδίσει πρὸς αὐτὸν ἡ ἐπιστήμη. Πίστη χρειάζεται, γιὰ νὰ κατορθώνει νὰ παρακάμπτει τοὺς σκοπέλους τοῦ βίου καὶ νὰ μεταφέρει ἀλώβητη τὴν ἐπιστήμη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ πίστη ὅμως, ἂν ἔμενε ἀπροσπέλαστη ἐσωτερικὴ μονάχα ἀρετὴ, θ' ἀπέβαινε ἀπόκοσμη καὶ ἡ ἀνθρωπότητα δὲν θὰ κέρδιζε τίποτε ἀπὸ τὴν ὑπαρξή της.

Ἐπειδὴ ὅμως, κάθε ψυχικὴ δύναμη ἐκδηλώνεται μὲ ἔργα, ἡ πίστη μεταχειρίζεται γιὰ τὴν ἐκδήλωσή της, τὴν προσπάθεια, τὸ μέσον δηλαδὴ πού χρειάζεται ἡ πίστη, γιὰ ν' ἀποδώσει. Ὅσο ὅμως κι ἂν ἡ «προσπάθεια» ἀποβλέπει στὸν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τῆς ἐπιτυχίας, ἡ πίστη πού κατευθύνει τὴν προσπάθεια, τῆς προσδίδει τὴν ὑπέροχη δύναμη, νὰ δέχεται δίχως ζημίαι τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀποτυχία. Καὶ ἀσφαλῶς γιὰ τοῦτο, ἡ «προσπάθεια» ἀνώτερη καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία, ἀποβαίνει καὶ ὁ κυριώτερος παράγοντας τῆς ἐνσυνείδητης ἱκανοποιήσεως καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ὅπου ἡ συμβολὴ τῆς ἐπιτυχίας ἐξαορτᾶται συχνὰ ἀπὸ περιστάσεις, ὑπέρτερες ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη δύναμη. «Αὐτόματον γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίγνεσθαι» (Ἡρόδοτος). Δηλαδὴ μόνο μὲ τὴν προσπάθεια μποροῦν νὰ κατορθωθοῦν οἱ σκοποί.

Τὴν πίστη αὐτὴ καὶ τὴν προσπάθεια ἐπικαλοῦμαι, γιὰ τοὺς νέους ποὺ πορεύονται πρὸς τὴν ἐπιστήμη, ὥστε νὰ φωτίζει σὰν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὴν σταδιοδρομία τους. Ὅσοι τὴν πίστη αὐτὴ τὴν αἰσθανθοῦν ἢ τὴν αἰσθάνονται, ἄς τὴν σφίξουν θερμὰ στοὺς κόλπους τους, ἄς τὴν συντηρήσουν σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ. Ὅσοι δὲν ἔφτασαν ἀκόμα στὴν ἐπίγνωση, ἄς σκύψουν ἀπάνω στὴν μελέτη καὶ στὴν ἀνάλυση τοῦ ἔργου ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ πραγματοποιήσουν καὶ ἐκεῖ, ζητώντας μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τους, θὰ βροῦν τὴν ὀλόθερμη δύναμή της. Γιατὶ μονάχα μὲ πίστη ἀγνή θ' ἀποβοῦν ἀληθινοὶ φίλοι τοῦ ἀνθρώπου, μὲ πίστη ἀγνή θ' ἀναδείξουν τοὺς θησαυροὺς ποὺ περιέχει ἡ πνευματικὴ δυναμικότητά τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀγνή πίστη μονάχα θὰ κορέσουν τὴν ἀτομικὴ τους δίψα καὶ θὰ χαροῦν τὴν ἱκανοποίηση, ποὺ ἀναβλύζει μέσα ἀπὸ τὴν εὐσυνείδητη ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντος καὶ ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴ στὸν κόσμον τοῦτο πιθανὴ εὐτυχία.

R É S U M É

Description des conceptions sur l'évolution des prédispositions des candidats pour les études scientifiques.
